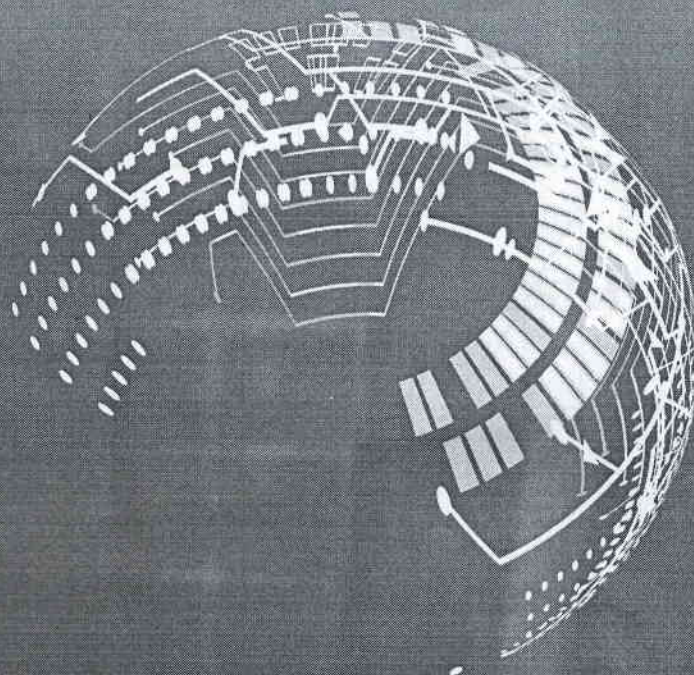

MODERN SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL

International Scientific Journal

ISSUE 6

London • 2019

MODERN SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL

ISSUE 6

JANUARY 2019

International Scientific Journal

LONDON, UNITED KINGDOM
Scientific Publishers "iScience"

Адизова О.
(Бухара, Узбекистан)

БИОГРАФИК МЕТОДНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА СЕНТ БЬЕВ ИЖОДИНИНГ ЎРНИ

Мақолада адабиётшуносликда биографик методнинг шаклланиши ва унинг тараққиёти ёритилган. Адабиётшунос Сент Бьевнинг ижодий фаолияти таҳлилга тортилган.

Таянч сўзлар: жаҳон адабиётшунослиги, биографик усул, ёзувчи биографияси, машҳур шахслар, тадқиқот, бадиий асар, ижодкор шахси, тарихий тараққиёт.

DIE BEDEUTUNG DES SCHAFFENS VON SENT BEUV BEI DER ENTSTEHUNG DER BIOGRAPHISCHEN METHODE.

In diesem Artikel handelt es sich um die Entstehung und Entwicklung der biographischen Methode in der Literaturwissenschaft. Es wurde insbesondere die literarische Tätigkeit von Sent Beuv in Betracht gezogen.

Stichwörter: die Weltliteratur, biographische Method, die Biographie des Schriftstellers, berühmte Persönlichkeiten, die Forschung, das literarische Werk, die Persönlichkeit des Schaffenden, historische Entwicklung

Адабиётда поэтика тарихининг юксалиши инсон ва асар формуласининг вужудга келишини ҳам таъминлади. Қолаверса, тарихий танқидчилик тажрибалари ижодкорларнинг ҳаётига тарихий ёндашувни талаб эта бошлади. Агар бирор-бир бадиий асар бўйича олиб борилган тадқиқотнинг ичида ижодкорнинг ҳаёти ҳақидаги баёнлар берилса, шу ижодкор яратган асарни тезда ўзлаштириш, унинг мазмунини осон ва аниқ англашда табиийлик туғдириши аниқлаша борди.

Маълумки, биографик услубдан фойдаланиш тажрибаси баъзан ўсишга учраса, баъзан таназзулга юз тутди. Адабиётшуносликда шу каби ўзгаришларни бошидан кечирган биографик тадқиқ усули ҳал этилиши лозим бўлган бирор жиддий адабий муаммони тарихан тўғри, адолатли ечишда муҳим аҳамият касб этиши боис ўз ўрнини йўқотмай келаётир. Чунки у орқали ёзувчиларнинг сирли ўтмиши аёнлашади. Улар яратган асарларнинг жанрий, ғоявий хусусиятлари янада ёрқинлашади. Биографик метод ўтмиш адабий ҳаёт босқичларининг хусусиятларини маълум бир тарихий хотиранинг фикрлаш фаолиятимизда намоён бўлишига замин яратади.

Биламизки, "ёзувчи биографияси" деган тушунча машҳур шахсларнинг ҳаётини баён этувчи жанр сифатида Антик адабиётда вужудга келди. Умуман олганда, ёзувчи ҳам машҳур тарихий-сиёсий шахслардан фарқ қилмайди, чунки у ўз асарлари туфайли абадий яшайди. Бу борада яна у ақл-идрок соҳиблари бўлмиш олим ва файласуфлар билан бир мақомда туради. Шунинг учун ёзувчиларнинг шахс ва ижодкор сифатидаги хусусиятларини, уларнинг шоир ё адиб сифатида шаклланишига туртки бўлган омилларни, яратган асарларида ўз-ўзини оддий инсон кўринишида намоён эта олиш истеъдодини

ўрганиш фойдадан холи бўлмайди. Мана шу маънода ёзувчи биографияси жанри пайдо бўлиб, асрлар мобайнида такомиллашиб борди. Бу вақт мобайнида "ёзувчиларнинг биографиясини баён этиш санъат даражасига кўтарилиши лозим эмас", деган парадокс (зид фикр)лар ҳам бўлди. Ҳатто танқидчиликнинг нигоҳи шундай аниқ мўлжалга қаратилди. Биографик метод ёзувчи эмас, тадқиқотчи-олим иш юритадиган йўл, усулдир. Аниқроқ айтганда, у бадиий ижод қилиш йўли эмас, балки яратилган бадиий асарни ўрганиш йўлидир. Шунинг учун у орқали бадиий асар яратган муаллифларнинг ҳаёти, биографиясига оид муҳим маълумотлар махсус ҳикоялар кўринишида эмас, балки ўша муаллифга алоқадор асарлардаги айрим сўз, жумла, факт орқали тадқиқотчилар томонидан аниқланиб, таништирилади.

Жаҳон адабиётшунослик тарихида адабиётнинг узоқ ўтмишидан сўзловчи, мумтоз асрларда яратилган "Институт", "Қайдлар (Қўлёмалар)", "Адабиёт академиясининг хотиралари" каби мажмуа-китобларда номи ўчиб бораётган академикларнинг ҳаёти ва асарлари батафсил тафсилотларда қайд этиб борилганлиги, уларда муаллифлар ҳаётининг шу кунга қадар эътироф этилмаган баъзи жиҳатлари ёритилганлиги биографик метод шаклланишининг тарихини ўрганишда муҳим аҳамиятга эга. Қолаверса, яна бу борада "Француз кутубхоналари" номини олган шундай манбалар алоҳида диққатни тортади. Уларда муаллиф шахси гарчи бадиий феномен сифатида қаралмаган, умумий контекст тизими қоидалари асосида тартибга солинган, гўё "ҳаётлар" коллекциясини тақдим этаётгандек эса-да, ижодкор шахсига биографик метод асосида ёндашиш тажрибаси бойишига олиб келгани шубҳасиз.

XIX асрнинг биринчи ярми француз илмий-адабий муҳитида бадиий ижод намунасини биографик метод асосида ўрганиш сари дадил қадам ташланди. Аниқроғи, Сент-Бёв ижодкорга ва у яратган асарга, албатта, оилавий муҳити, ижтимоий шароити ва ҳолати, яқинлари билан муносабати, атроф-муҳити, диний қарашлари, табиатга муносабати, шахсий ютуқ ва камчиликлари, ожиз томонлари, касаллиги, орзу-интилишлари ва бошқалар таъсир кўрсатишини ўз тадқиқотлари орқали асослаб берди. Натижада олимнинг бу борадаги қарашлари акс этган "XVI аср француз поэзияси ва театрининг тарихий ва танқидий обзори" (1828), "Адабий портретлар" (1836-1839), "Душанба кунларидаги суҳбатлар" (1851-1862), "Янги душанба кунлари" (1863-1870), "Империя даврида Шатобриан ва унинг адабий гуруҳи" (1861) китоблари кўпчилик эътиборига тушди. Шу асосда Сент-Бёв биографик методнинг назарий асосчиси сифатида тан олинди. Бироқ бу тадқиқ усулининг илдиэлари жуда қадимга бориб тақалади. Адабиётшунослик илмида азалдан биографик методга хос хусусиятлардан фойдаланиб келинган.

Маълумотларга қараганда, Шарль Сент-Бёв 1821 йили Бурбон номидаги коллежда таълим олган вақтида фалсафа ўқитувчиси Дамироннинг "Ҳар қандай ижод намунаси муаллиф шахсияти билан бир бутунликда ўрганилиши лозим" деган фикри эътиборини тортган. Дамироннинг бундай фикрга келишига "Француз фалсафаси тарихи" китоби асос яратган. Шу-шу, бу китоб талаба Шарлнинг ҳам энг сеvimли китобига айланган. Коллежда ва кейинги таълим жараёнларида табиат, физиология, химия, медицина, мантик, тил ва адабиёт илмларини мукаммал ўрганган Сент-Бёв учун Дамирон фикрлари умри ва ижодий фаолияти давомида таянч концепция бўлиб қолади.

Сент-Бёв ҳар қандай тарихий давр силсиласида муайян ижодкорнинг ўрнига урғу берди. Унинг маълум бир давр адабиёти ёки унинг алоҳида бир тури (ё шеърят, ё наср, ё драматургия каби) тарихий тараққиётида индивидуал ўрин эгаллашини асослади. Олим бундай тарихий-бадний муаммолар талқинида ўзига хос индивидуал таҳлил тамойилига таяниб иш юритди. Замонасининг ўткир адабий танқидчиси Сент-Бёв ўзининг талаб ва қоидалари билан биографик методни адабиётшунослиқда санъат даражасига кўтарди. Бу метод Сент-Бёв фаолиятининг ажралмас қисмига айланиб, бошқа танқидчилар фаолиятига ҳам катта таъсир кўрсатди. У муаллиф биографиясидаги майда-чуйда элементларигача синчковлик билан ўрганиш – генеология, оилавий муҳити, маълумоти, ташқи кўриниши, севги ва муҳаббат муносабатлари,* иқтисодий аҳволи, руҳий табиатини батафсил кўрсатиб беришни тарғиб қилди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Antoine Pevi de la Grange. Histoire littéraire de la France. V.1. – Paris: Imprimerie Nationale, 1733.
2. Beuve S. Tableau historique et critique de la poésie française et du théâtre français au XVI e siècle. V.2. – Paris, Ressouvenances, 1828. – P. 52.
3. Beuve S. Portraits littéraires. V.3. – Paris: Nouvelle édition djvu, 1844. – P. 201.

«MODERN SCIENTIFIC RESEARCH JOURNAL»

SCIENCECENTRUM.PL

ISSUE 5

ISBN 978-1-9997898-5-5

Камалова Д. О. (Бухара, Узбекистан) ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ АЛИШЕРА НАВОИ.....	101
Камалова Дилфуза Обидовна (Бухара, Узбекистан) ЛИЧНОСТЬ И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ СПОСОБНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ.....	104
Сайидова Сайёра Ёрикуловна (Бухара, Узбекистан) ТРАДИЦИОННЫЕ И КОМПЬЮТЕРНЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ.....	107
Сайидова Сайёра Ёрикуловна (Бухара, Узбекистан) ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ВУЗЕ.....	111

SECTION: PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Abulova Zulfiya Zaripovna, Begimova Umida Norqulovna (Bukhara, Uzbekistan) PROBLEMS OF TURKISTAN HISTORY IN THE PERIODICAL PUBLICATIONS OF SADRIDDIN AYNI.....	114
Axmedov G'. (Buxoro, O'zbekiston) YOHAN VOLFGANG GYOTE – NEMIS ADABIYOTINING BUYUK NAMOYONDASI.....	120
Ra'no Ergashova (Qarshi, O'zbekiston) AVIATSIYA SOHASIGA OID TERMINLARNING LISONIY PARADIGMADA TUTGAN O'RNI VA TASNIFI.....	125
Kayumova N. M. (Bukhara, Uzbekistan) PECULIARITIES OF TEACHING ENGLISH IN ESP CLASSES.....	128
Madaminova Kunduz Alimbayevna, Xudaybergenova Gulbaxor Shuxrat qizi (Urgench, Uzbekistan) WHY IS LANGUAGE TRANSLATION IMPORTANT?.....	131
Ochilova N. U. (Bukhara, Uzbekistan) DIFFERENCES OF BRITISH AND AMERICAN ENGLISH.....	134
Otadjonova Iroda, Atadjonova Nodira (Urgench, Uzbekistan) THE IMPORTANCE OF CHOOSING THE RIGHT TEXT IN ENGLISH CLASSROOM.....	137
Safarova Xurshida Salimovna (Bukhara, Uzbekistan) LITERARY PSYCHOLOGISM IN THE PLOT OF NOVELS.....	141
Unusova Ganjina Rustamovna (Bukhara, Uzbekistan) ROLE PLAYING AS THE BEST METHOD OF TEACHING LANGUAGE.....	149
Xudoyev S. S. (Buxoro, O'zbekiston) Y.V. GYOTENING "YOSH VERTERNING IZTIROBLARI" ROMANI TARJIMASI VA POETIK MAHORAT.....	160
Адизова О. (Бухара, Узбекистан) БИОГРАФИК МЕТОДНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА СЕНТ БЬЁВ ИЖОДИНИНГ ЎРНИ.....	164
Жаббарова Малохат Хошимовна (Бухара, Узбекистан) INTONATSIYA TA'RIFI, UNING TARKIBIY QISMLARI VA FUNKSIYALARI	167
Икромов Лола Болтаевна (Бухара, Узбекистан) ТАРЖИМАДА ЁЗУВЧИ УСЛУБИНИ САҚЛАШ МУАММОЛАРИ.....	170